บทที่ 3
การดำเนินงานวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงโครงสร้างและบล็อกไดอะแกรมของงานวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย ระบบส่งกำลังจากการออกกำลังกาย เครื่องกำเนิดไฟฟ้า ระบบไฟฟ้าและระบบการเก็บข้อมูล

3.1 โครงสร้างและบล็อกไดอะแกรมของงานวิจัย

โครงสร้างของงานวิจัยประกอบไปด้วย 4 ส่วนหลัก ดังแสดงในบล็อกไดอะแกรมดังรูปที่ 3-1

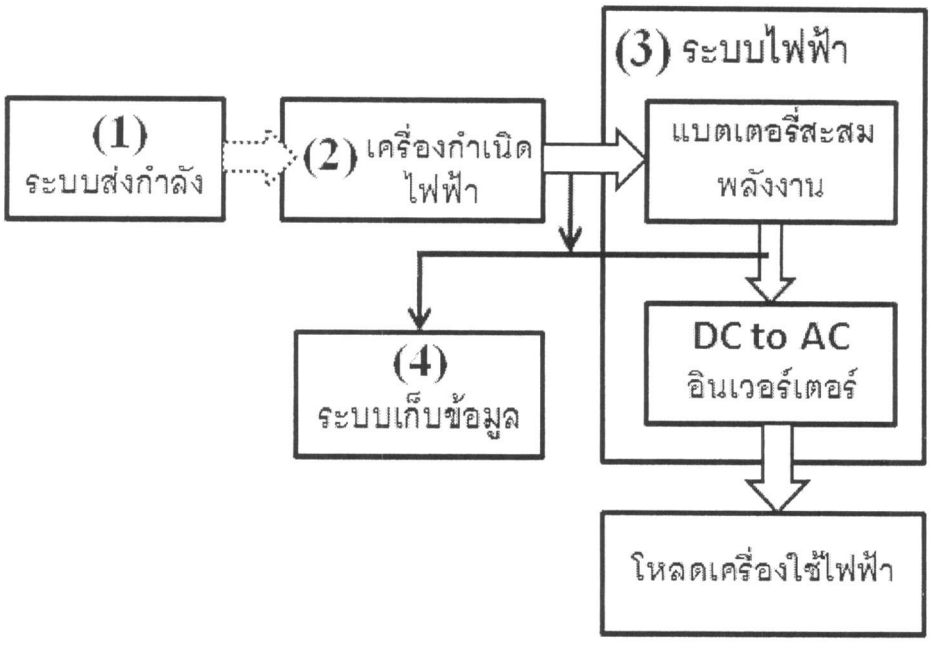

รูปที่ 3- 1 บล็อกไดอะแกรมของงานวิจัย

3.2 ระบบส่งกำลัง

ในการออกแบบระบบส่งกำลังแบบจักรยานออกกำลังกายในโครงงานของกิตติธัช วิราภรณ์ และสัมมา สุวรรณพงศ์ [3] พบว่ามีปัญหาระบบทางกลที่มีการส่งกำลังที่ไม่เสถียรเท่าที่ควร อีกทั้งเป็นการออกกำลังกายแค่ส่วนของขาเท่านั้น ในงานวิจัยนี้จะเลือกใช้เครื่องออกกำลังกายแบบ Elliptical Bike มาเป็นต้นกำลังในการขับ เนื่องจากสามารถเผาผลาญพลังงานได้ดี [5] โดยมีอัตราการเผาผลาญพลังงานในร่างกายสำหรับคนที่มีน้ำหนักประมาณ 60 กิโลกรัม ที่ 212.7 calories ในเวลา 30 นาที อีกทั้งมีการออกกำลังกายในหลายส่วนของร่างกาย เนื่องจากการออกแบบต้นกำลังให้มีประสิทธิภาพดีดำเนินการได้ยาก อีกทั้งชิ้นส่วนที่เหมาะสมหาได้ยาก เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปได้ในระยะเวลาที่กำหนด จึงใช้เครื่องออกกำลังกายที่มีจำหน่ายในท้องตลาดมาดัดแปลงใช้เป็นต้นกำลังของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าดังแสดงในรูป 3-2

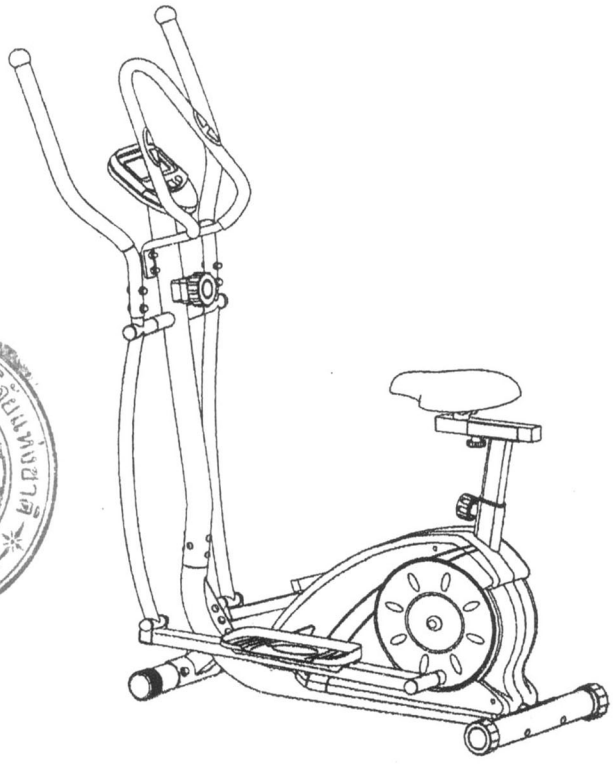

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

รูปที่ 3- 2 เครื่องออกกำลังกายแบบ Elliptical Bike

ในการออกแบบสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือความเร็วรอบของการขับเคลื่อนของชุดส่งกำลังไปยังเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ซึ่งมีความเร็วรอบต่ำ ประมาณ 400 รอบต่อนาที จากการวัดและคำนวณพบว่าชุดส่งกำลังขับของเครื่องออกกำลังกายเลือกมาดัดแปลงให้สามารถให้ความเร็วรอบได้ตามวัตถุประสงค์ แต่ต้องมีการดัดแปลงและออกแบบเพื่อติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าให้เหมาะสมกับชุดต้นกำลังซึ่งมีเนื้อที่จำกัด โดยเส้นผ่านศูนย์กลางของจานหน่วงน้ำหนักมีขนาด 11 นิ้ว ระยะห่างชุดยึดเพลาของล้อหน่วงน้ำหนัก ของของเนื้อที่ดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับออกแบบเครื่องกำเนิดไฟฟ้าต่อไป

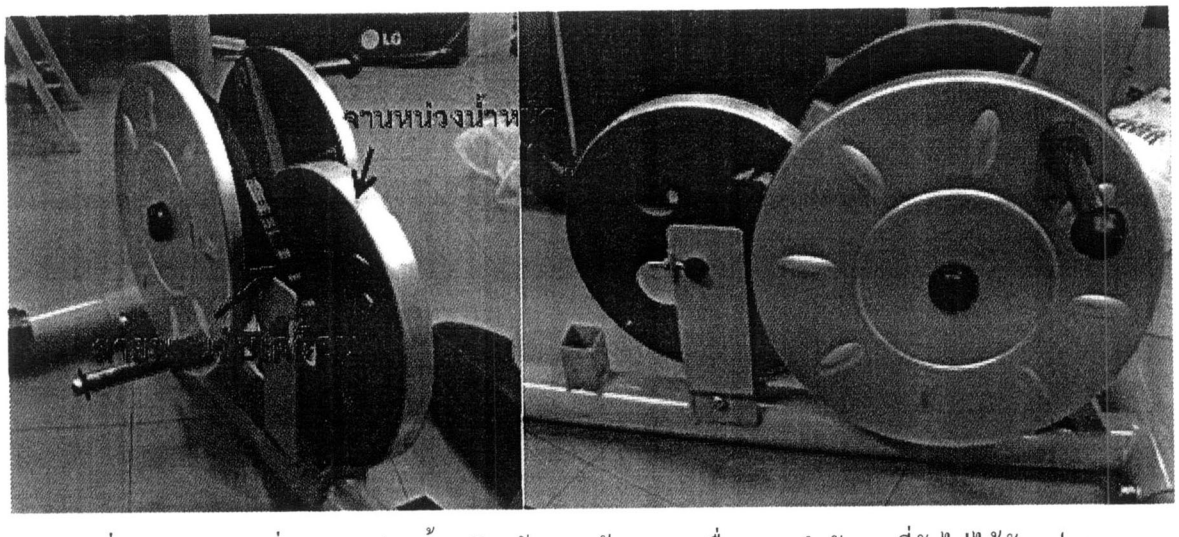

รูปที่ 3- 3 ชุดขับเคลื่อนชุดหน่วงน้ำหนักสร้างแรงต้านของเครื่องออกกำลังกายที่ยังไม่ได้ดัดแปลง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
28 ก.ค. 2555

3.3 เครื่องกำเนิดไฟฟ้า

เครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ทำการออกแบบเป็นเครื่องกำเนิดไฟฟ้าชนิดแม่เหล็กถาวร แบบเส้นเส้นแรงแม่เหล็กตามแนวแกนผ่านแกนอากาศ (Axial-Flux permanent magnet air-cored generator) เนื่องจากมีความเร็วรอบต่ำ และไม่มีแกนเหล็กที่ชุดขดลวดอยู่กับที่ (Stator) จึงทำให้มีน้ำหนักเบา การออกแบบแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1)ส่วนที่อยู่กับที่ (Stator) ที่ยึดขดลวดตัวนำ และ 2) ส่วนที่เคลื่อนที่ (Rotor) สำหรับยึดแม่เหล็กถาวร โดยกำหนดพิกัดกำลังของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าอยู่ที่ 250 วัตต์ แรงดันไฟฟ้า 12 V_{DC}

3.3.1 การออกแบบส่วนที่อยู่กับที่ (Stator)

ในส่วนของส่วนที่อยู่กับที่ประกอบไปด้วยขดลวด ซึ่งต้องทำการคำนวณหาขนาดของขดลวดและจำนวนรอบที่พัน โดยจะใช้ทฤษฎีในบทที่ 2 มาคำนวณ โดยเริ่มต้นจากการคำนวณขนาดของเส้นลวดทองแดงจากพิกัดกำลังไฟฟ้าของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เนื่องจากไฟฟ้าที่ได้จากเครื่องกำเนิดจะเป็นไฟฟ้ากระสลับ ใช้สูตรการคำนวณหากระแสจากสูตรกำลังไฟฟ้ากระแสสลับโดยใช้สมการ(3) และกำหนดให้มีค่า $cos\theta$ = 0.8 โดยประมาณ

$$I = \left(\frac{P}{\mathrm{V}\cos\theta}\right) \text{ แทนค่า } I = \left(\frac{250\mathrm{W}}{13.33\mathrm{Vrms}\times 0.8}\right) = 23.44\ \mathrm{A}$$

ค่ากระแสที่ได้เป็นค่ากระแสรวมทั้งหมดของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ซึ่งมี 5 เฟส ดังนั้นหาค่ากระแสของขดลวดในแต่ละเฟสได้ 23.44 A/5 = 4.69 แอมป์ต่อเฟส จากค่ากระแสต่อเฟสนำไปเทียบขนาดของลวดทองแดงในตารางที่ 3.3.1 โดยมีการพันขดลวด 70 รอบต่อขดลวด ทั้งหมด 10 ขด สำหรับพิกัด 250 วัตต์ แรงดัน 12 โวลต์ [2]โดยขดลวดมีขนาดเท่ากับพื้นที่ของขั้วแม่เหล็กถาวร ดังรูป 3-4 ความหนาของสเตเตอร์มีขนาด 22 มิลลิเมตรและแบบสเตเตอร์แสดงในรูป 3-5 โดยทำการวางและยึดขดลวดด้วยการเทเรซิ่นตามแบบดังรูป 3-6

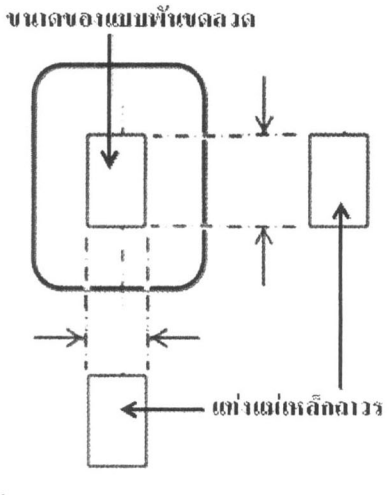

รูปที่ 3- 4 ขนาดของแบบสำหรับพันขดลวด

ตารางที่ 3.1 ตารางคุณลักษณะของขดลวดมาตรฐาน AWG

AWG gauge	Conductor Diameter Inches	Conductor Diameter mm	Ohms per 1000 ft	Ohms per km	Maximum amps for chassis wiring	Maximum amps for power transmission	Maximum freqency for 100% skin depth for solid conductor copper
OOOO	0.46	11.684	0.049	0.16072	380	302	125 Hz
OOO	0.4096	10.40384	0.0618	0.202704	328	239	160 Hz
OO	0.3648	9.26592	0.0779	0.255512	283	190	200 Hz
0	0.3249	8.25246	0.0983	0.322424	245	150	250 Hz
1	0.2893	7.34822	0.1239	0.406392	211	119	325 Hz
2	0.2576	6.54304	0.1563	0.512664	181	94	410 Hz
3	0.2294	5.82676	0.197	0.64616	158	75	500 Hz
4	0.2043	5.18922	0.2485	0.81508	135	60	650 Hz
5	0.1819	4.62026	0.3133	1.027624	118	47	810 Hz
6	0.162	4.1148	0.3951	1.295928	101	37	1100 Hz
7	0.1443	3.66522	0.4982	1.634096	89	30	1300 Hz
8	0.1285	3.2639	0.6282	2.060496	73	24	1650 Hz
9	0.1144	2.90576	0.7921	2.598088	64	19	2050 Hz
10	0.1019	2.58826	0.9989	3.276392	55	15	2600 Hz
11	0.0907	2.30378	1.26	4.1328	47	12	3200 Hz
12	0.0808	2.05232	1.588	5.20864	41	9.3	4150 Hz
13	0.072	1.8288	2.003	6.56984	35	7.4	5300 Hz
14	0.0641	1.62814	2.525	8.282	32	5.9	6700 Hz
15	0.0571	1.45034	3.184	10.44352	28	4.7	8250 Hz
16	0.0508	1.29032	4.016	13.17248	22	3.7	11 k Hz
17	0.0453	1.15062	5.064	16.60992	19	2.9	13 k Hz
18	0.0403	1.02362	6.385	20.9428	16	2.3	17 kHz
19	0.0359	0.91186	8.051	26.40728	14	1.8	21 kHz
20	0.032	0.8128	10.15	33.292	11	1.5	27 kHz
21	0.0285	0.7239	12.8	41.984	9	1.2	33 kHz
22	0.0254	0.64516	16.14	52.9392	7	0.92	42 kHz
23	0.0226	0.57404	20.36	66.7808	4.7	0.729	53 kHz
24	0.0201	0.51054	25.67	84.1976	3.5	0.577	68 kHz
25	0.0179	0.45466	32.37	106.1736	2.7	0.457	85 kHz
26	0.0159	0.40386	40.81	133.8568	2.2	0.361	107 kH
27	0.0142	0.36068	51.47	168.8216	1.7	0.288	130 kHz
28	0.0126	0.32004	64.9	212.872	1.4	0.226	170 kHz
29	0.0113	0.28702	81.83	268.4024	1.2	0.182	210 kHz
30	0.01	0.254	103.2	338.496	0.86	0.142	270 kHz
31	0.0089	0.22606	130.1	426.728	0.7	0.113	340 kHz
32	0.008	0.2032	164.1	538.248	0.53	0.091	430 kHz

ผลของการเทียบค่ากระแสในตารางตรงกับลวดขนาด AWG gauge #15 หรือ ใช้ AWG gauge #18 พันคู่ 2 เส้นพร้อมกัน

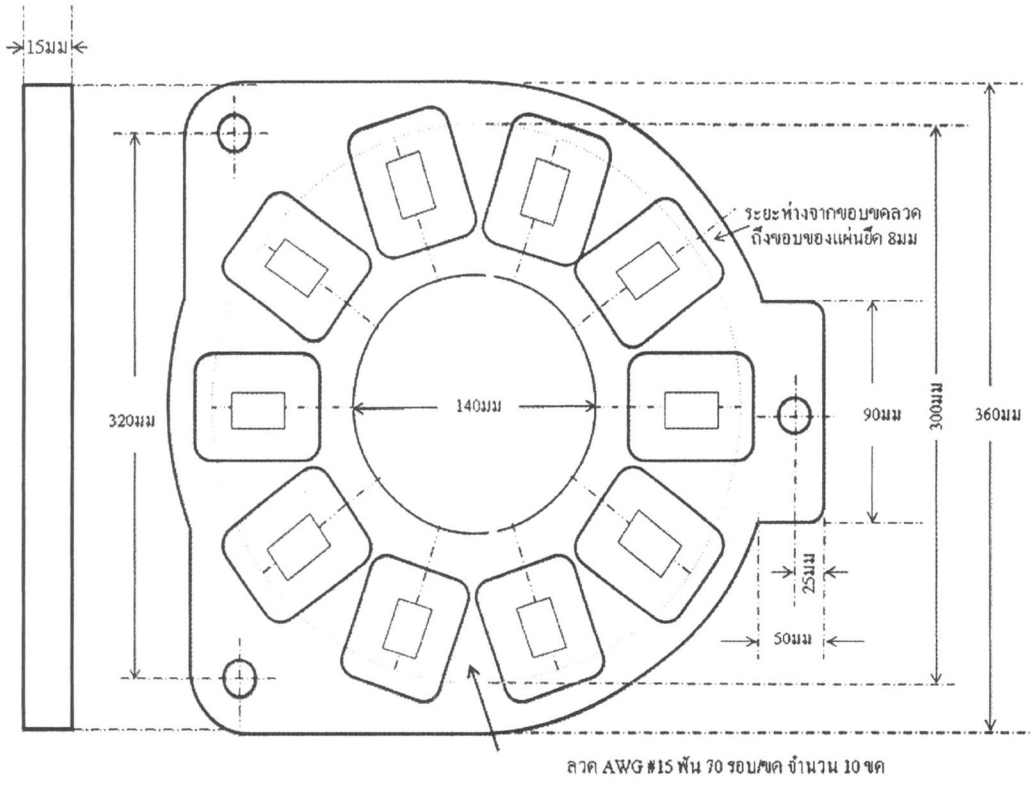

รูปที่ 3- 5 แบบการวางขดลวดสเตเตอร์

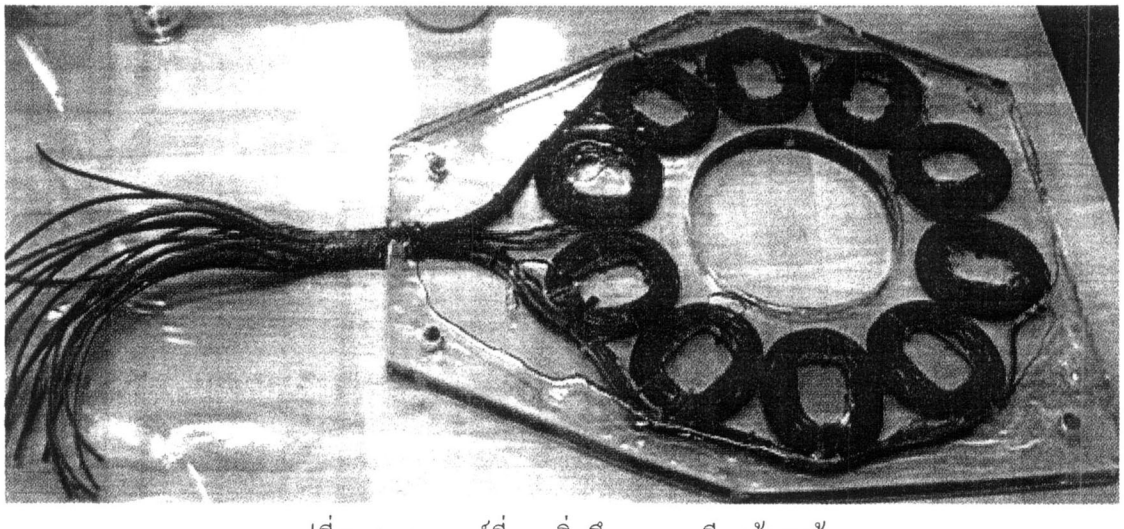

รูปที่ 3- 6 สเตเตอร์ที่เทเรซิ่นยึดขดลวดเรียบร้อยแล้ว

เมื่อทำการยึดขดลวดด้วยการเทเรซิ่นตามขนาดที่ออกแบบไว้ การต่อวงจรของขดลวดที่สเตเตอร์เป็นการต่อแบบสตาร์ (Y) โดยการนำปลายด้านที่เป็นต้นของขดลวดของทุกขดมาต่อเข้าด้วยกัน และนำด้านปลายของขดลวดต่อเข้ากับไดโอดบริจด์ (Bridge Rectifier) จำนวน 5 ตัว และต่อด้านออกที่เป็นขั้วเดียวกันเข้าด้วยกัน ดังรูปวงจร 3-7

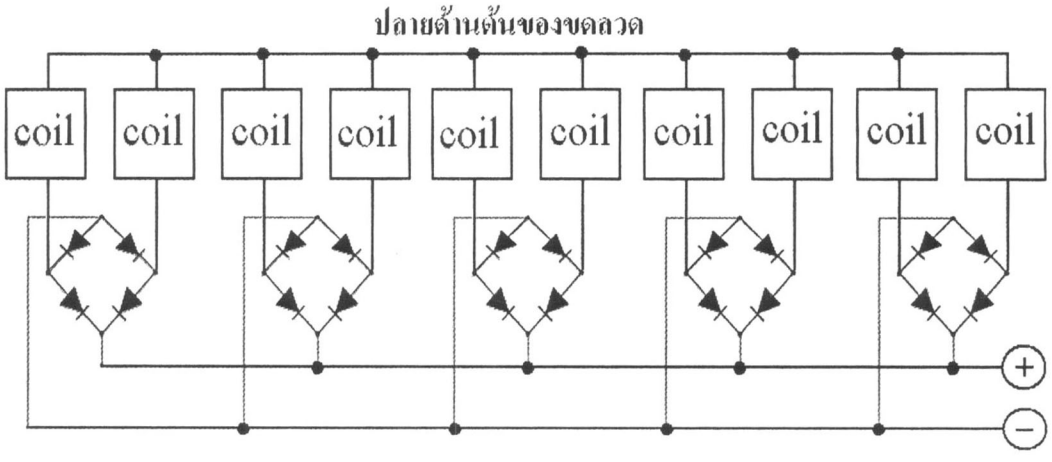

รูปที่ 3- 7 วงจรการต่อขดลวดสเตเตอร์

3.3.2 การออกแบบส่วนเคลื่อนที่ (Rotor)

ในการออกแบบส่วนที่เคลื่อนที่ จะประกอบไปด้วยแผ่นเหล็กสำหรับยึดแม่เหล็กถาวรเพื่อให้เกิดขั้วแม่เหล็กของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ทั้งหมด 12 คู่ โดยแม่เหล็กถาวรที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบ Neodymium Magnets ขนาด 30 มม. ×20มม.×10 มม. มีความหนาแน่นของเส้นแรงแม่เหล็กสูงประมาณ 4000 Gauss หรือ 4 Tesla เนื่องจากชุดต้นกำลังมีเนื้อที่จำกัดในการติดตั้งเครื่องกำเนิด ซึ่งต้องคิดระยะความหนาทั้งหมดของเครื่องกำเนิดรวมทั้งล้อช่วยแรงชุดขับ จึงมีความจำเป็นต้องมีการออกแบบแผ่นโรเตอร์ ให้สามารถติดตั้งลงในเนื้อที่ดังกล่าว ในงานของอาจารย์บรรจงขยันกิจ [2] จะยึดแท่งแม่เหล็กถาวรกาวติดเหล็ก และเทเรซิ่นยึดอีกครั้ง ซึ่งความหนาของจานโรเตอร์ เท่ากับความหนาของแผ่นเหล็กรวมกับความหนาของแท่งแม่เหล็กถาวร แต่เนื่องจากพื้นที่ติดตั้งมีจำกัดจึงต้องทำการเซาะร่องของแผ่นเหล็กกลมเส้นผ่านศูนย์กลางขนาด 300 มิลลิเมตร หนา 10 มิลลิเมตรใช้ยึดแท่งแม่เหล็กถาวร แล้วนำแท่งแม่เหล็กฝังลงในร่องลึกลงไปประมาณ 8 มิลลิเมตร จากความหนาของแท่งแม่เหล็กที่ 10 มิลลิเมตร ดังแบบแสดงในรูป 3-8

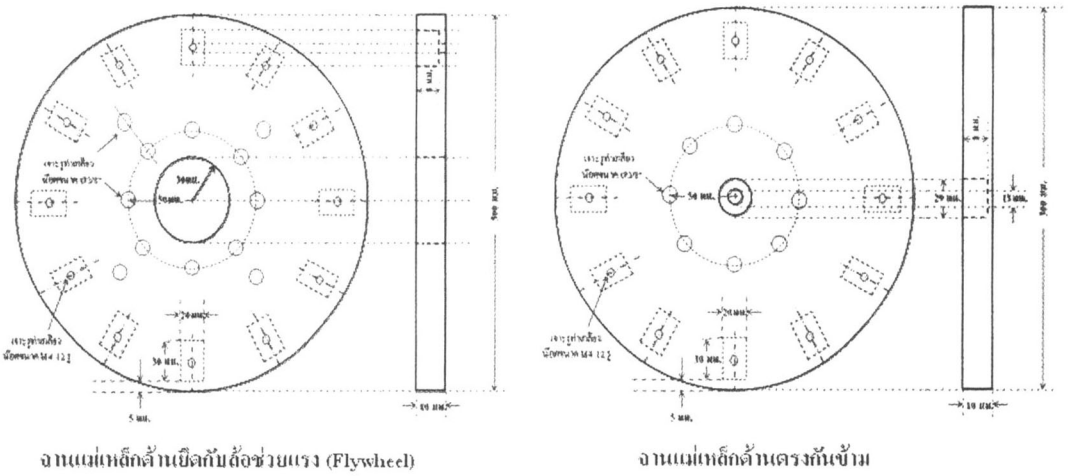

รูปที่ 3- 8 แบบของจานยึดขั้วแม่เหล็ก

นอกจากนี้ทำการกลึงลดขนาดของล้อถ่วงน้ำหนักหรือล้อช่วยแรง (Flywheel) ซึ่งมีมูเล่สำหรับขับโดยสายพานติดอยู่ ออกแบบให้ยึดติดกับแผ่นเหล็กที่ทำการเซาะร่อง ดังรูป 3-9 ผลจากการฝังแท่งแม่เหล็กพบว่าแท่งแม่เหล็กสามารถยึดตัวมันเองกับแผ่นเหล็กในร่องโดยไม่ต้องใช้กาวหรือเทเรซิ่นในการยึด อีกทั้งความหนาของแผ่นโรเตอร์รวมกับขั้วแม่เหล็กเพิ่มออกมาเพียงข้างละ 2 มิลลิเมตร ทำให้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าความหนารวมประมาณ 52 มิลลิเมตร ซึ่งสามารถติดตั้งลงในพื้นที่จำกัดของเครื่องออกกำลังกาย ดังแสดงในรูป 3-10

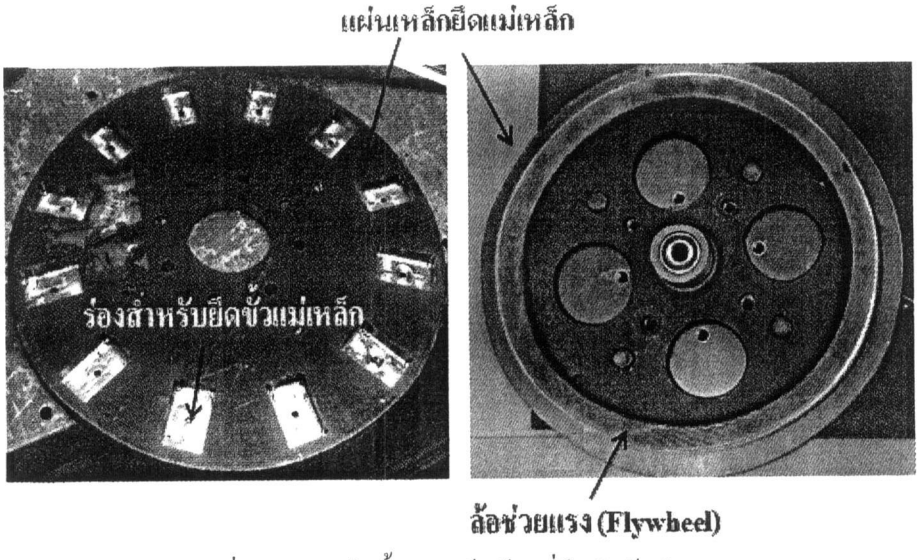

รูปที่ 3- 9 จานยึดขั้วแม่เหล็กด้านที่ยึดกับล้อช่วยแรง

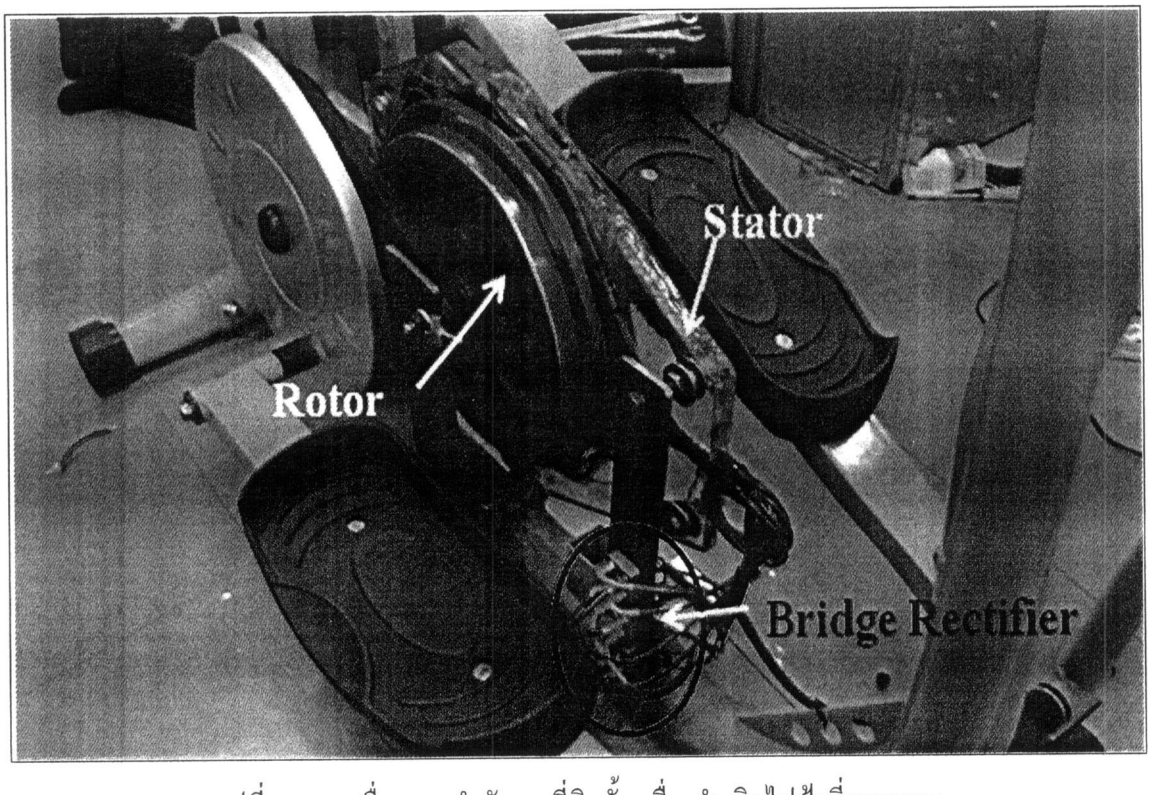

รูปที่ 3- 10 เครื่องออกกำลังกายที่ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ออกแบบ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

3.4 ระบบไฟฟ้า

จากบล็อกไดอะแกรมรูปที่ 3-1 ระบบไฟฟ้าจะประกอบด้วยแบตเตอรี่ และอินเวอร์เตอร์ โดยแบตเตอรี่มี 2 หน้าที่หลักคือ 1. เก็บพลังงานไฟฟ้าที่ได้จากการออกกำลังกายผ่านเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 2. เป็นแหล่งจ่ายพลังงานหลัก โดยความสามารถในการจ่ายพลังงานขึ้นอยู่กับโหลด แบตเตอรี่ที่เลือกใช้ในงานวิจัยมีขนาดความจุ 55 แอมป์-ชั่วโมง ซึ่งจะต่ออยู่กับอินเวอร์เตอร์ขนาด 1000 วัตต์ เพื่อแปลงไฟฟ้ากระแสตรงจากแบตเตอรี่ให้เป็นไฟฟ้ากระแสสลับที่มีแรงดันไฟฟ้าและความถี่ใช้งานของอุปกรณ์ไฟฟ้ากระแสสลับ หลักในการเลือกขนาดของอินเวอร์เตอร์พิจารณาจากโหลด ซึ่งในงานวิจัยมีจุดประสงค์ที่จะนำระบบไฟฟ้าไปใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีการใช้กำลังงานสูง เช่น หม้อหุ้งข้าวไฟฟ้า 300-500 วัตต์ และกะทะไฟฟ้าประมาณ 700 วัตต์

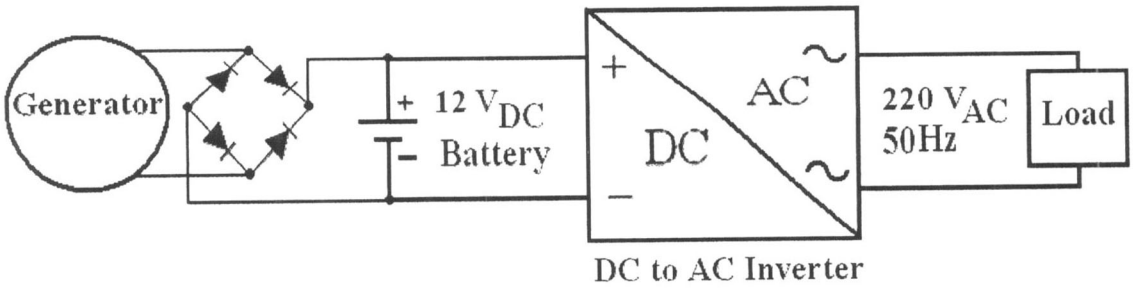

รูปที่ 3- 11 ระบบไฟฟ้าของโครงการวิจัย

3.5 ระบบเก็บข้อมูล

ข้อมูลของกระแส และแรงดันไฟฟ้าจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ในเรื่องของกำลังไฟฟ้าที่ได้จากการออกกำลังกาย และการเผาผลาญพลังงานของร่างกาย โดยจะใช้อุปกรณ์การรับข้อมูล Data Acquisition; DAQ NI USB 6009 ร่วมกับคอมพิวเตอร์ในการวัดและอ่านและบันทึกค่า โปรแกรม Lab VIEW ใช้ในการควบคุมการเก็บบันทึก และแสดงผล พารามิเตอร์ที่ต้องการวัดและบันทึก คือ กระแส และแรงดันที่ได้จากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า เพราะจะมีค่าไม่คงที่เนื่องมาจากการออกกำลังกาย โดยจะนำค่าที่เก็บตลอดช่วงการออกกำลังกายมาหาค่ากำลังไฟฟ้ารวมในแต่ละครั้งมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการเผาผลาญพลังงานและพลังงานไฟฟ้าที่ได้

3.5.1 การวัดกระแส

การวัดค่ากระแสไฟฟ้า จะใช้การวัดแรงดันตกคร่อมตัวต้านทานชันท์ที่ต่ออนุกรมกับวงจรที่ต้องการวัดกระแสที่จุดนั้นๆ โดยความต้านทานชันท์ที่นำมาใช้มีขนาด 50A/75mV สามารถจะวัดกระแสได้สูงสุด 50 แอมป์ ซึ่งเมื่อมีกระแสไหลในวงจรตั้งแต่ 0-50 แอมป์ จะทำให้เกิดแรงดันไฟฟ้าตกคร่อมที่ความต้านทานชันท์ตั้งแต่ 0 - 75 mV แต่เนื่องจาก DAQ ไม่สามารถรับแรงดันไฟฟ้าในระดับมิลลิโวลต์ได้ จึง

จำเป็นต้องทำการขยายแรงดันไฟฟ้าที่มาจากความต้านทานชันท์ขึ้นมา โดยใช้ออปแอมป์ในการขยายสัญญาณ ดังรูปวงจร 3-12 และการต่อวงจรขยายไปยัง DAQ รูป 3-13 โดยจะทำการวัดกระแสที่ออกจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (A_1) และกระแสรวมที่เข้าอินเวอร์เตอร์(A_2) ดังรูปที่ 3-14

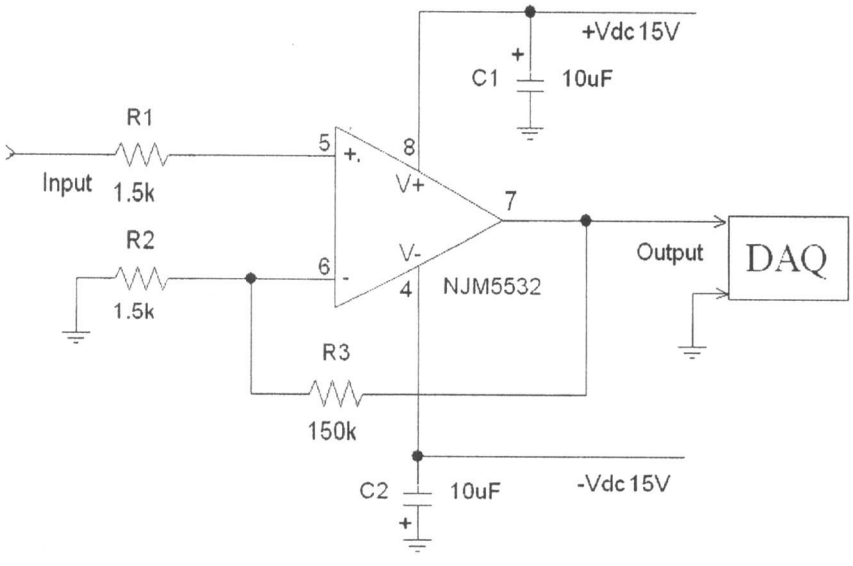

รูปที่ 3- 12 วงจรขยายแรงดันตกคร่อมความต้านทานชันท์

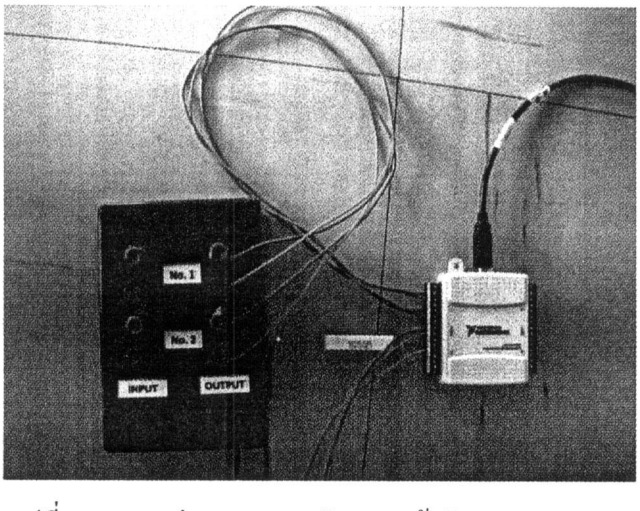

รูปที่ 3- 13 การต่อวงจรขยายสัญญาณเข้ากับ NI USB-6009

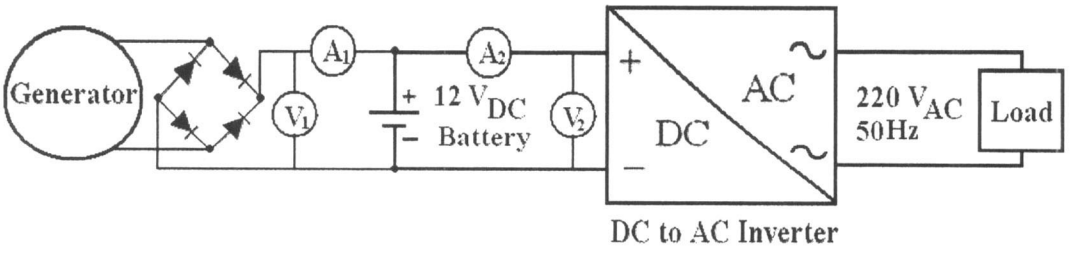

รูปที่ 3- 14 จุดวัดกระแสและแรงดันในระบบไฟฟ้า

3.6 สรุปการดำเนินงานวิจัย

ในบทนี้ได้กล่าวถึงการดำเนินงานวิจัยในส่วนต่างๆ ได้แก่การออกแบบและดัดแปลง ชุดส่งกำลังจากเครื่องออกกำลังกายแบบ Elliptical Bike สำหรับขับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ซึ่งมีการออกแบบให้ได้ตามพิกัดและสามารถติดตั้งกับเครื่องออกกำลังกายได้ นอกจากนี้ยังเสนอระบบการรับและจ่ายพลังงานไฟฟ้า รวมไปถึงการวัดค่ากระแส และแรงดันเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งระบบที่ออกแบบมาจะนำไปทดลองในบทต่อไป

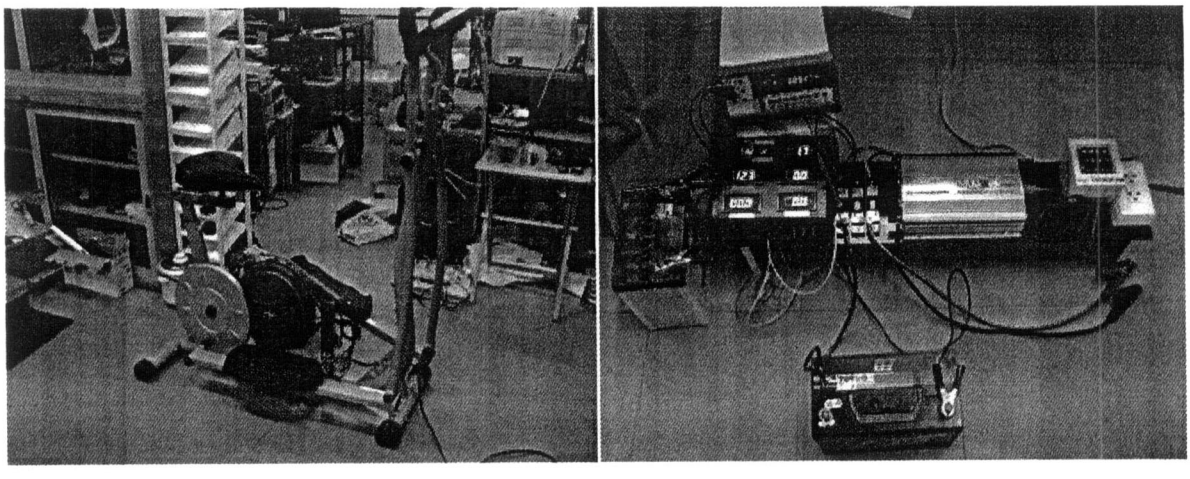

รูปที่ 3- 15 เครื่องออกกำลังกายที่ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้า(ซ้าย) และระบบการจ่ายไฟฟ้า(ขวา)